

edukacyjny kameleon

01 (10) 2004

informator o edukacji ekologicznej dla szkół podstawowych i gimnazjów woj. łódzkiego

Szanowni Państwo

Ośrodek Działań Ekologicznych "Źródła" przesyła kolejny numer "Informatora o edukacji ekologicznej Edukacyjny Kameleon". Jednocześnie informujemy, że z końcem lutego kończy się umowa z Państwa Urzędem Gminy dot. "Informatora..." - będziemy ubiegali się o jej przedłużenie na okres kolejnego roku. Jeżeli uznacie to Państwo za stosowne - zachęcamy do wystosowania pisma lub telefonu do Burmistrza/Wójta w tej sprawie - pozytywna opinia szkół na pewno ułatwi nam załatwienie formalności związanych z przedłużeniem umowy.

Z przyjemnością chcielibyśmy poinformować, że formuła „Informatora” funkcjonującego na terenie woj. łódzkiego i podlaskiego zyskała aprobatę i zainteresowanie na terenie innych województw w kraju, od kwietnia podobny informator będzie ukazywać się w woj. lubelskim i małopolskim, a planujemy uruchomienie regionalnych informatorów na terenie innych województw w Polsce. „Informator” uzyskał również pozytywną opinię Kuratorium Oświaty w Białymstoku oraz Wydziału Zdrowia Urzędu Miasta Łodzi.

W związku z rozwinięciem informatora na skalę ogólnopolską w 2004 roku planujemy rozbudowę pakietu informacyjnego o publicystyczny przegląd wydarzeń ekologicznych oraz załączanie specjalnie opracowanych tematycznych materiałów edukacyjnych - scenariuszy zajęć dotyczących bieżących okazji, np. Dnia Ziemi, Dnia Ochrony Środowiska, Sprzątania Świata, itp.

W celu jak najlepszego dostosowania do oczekiwań szkół treści "Informatora" **prosimy o wypełnienie dołączonej ankiety**. Prosimy o jej jak najszybsze odesłanie pocztą lub faxem (42) 630 17 49. Jeżeli chcą Państwo otrzymać zaświadczenia o współpracy w zakresie edukacji ekologicznej prosimy o podanie imienia i nazwiska, daty urodzenia, uczonego przedmiotu oraz szkoły.

Z poważaniem,

Małgorzata Świderek

Aktualności i ciekawostki

Rok 2004 - Międzynarodowy Rok Ryżu

16 grudnia 2002 roku Zgromadzenie Ogólne ONZ uchwaliło, iż rok 2004 będzie obchodzony jako Międzynarodowy Rok Ryżu (rezolucja 57/168). Inicjatywa została przedstawiona przez delegację Filipin. Poparły ją 43 inne kraje. Realizację projektu powierzono Organizacji NZ ds. Wyżywienia i Rolnictwa.

Ryż jest w wielu kulturach symbolem życia, płodności i obfitości. Ma ogromne znaczenie dla ludzkości. Jest podstawowym pożywieniem dla ponad połowy ludności na świecie. Rocznie konsumuje się od 100 do 240 kg ryżu na osobę. Uprawia się go na wszystkich kontynentach z wyjątkiem Antarktydy. Dla ponad miliarda gospodarstw domowych w Azji, Afryce i obu Amerykach ryż jest źródłem pożywienia, zatrudnienia i zarobków. Międzynarodowy Rok Ryżu promuje postęp w dziedzinie produkcji, dystrybucji i przetwórstwa ryżu. Poprawa efektywności upraw i zwiększenie plonów przyczyni się do zmniejszenia głodu i ubóstwa, do lepszego życia przyszłych pokoleń. Obchody Międzynarodowego Roku Ryżu to szansa realizacji celów wymienionych w Deklaracji Milenijnej ONZ ogłoszonej w 2000 r. Wzywają one do wyeliminowania skrajnego ubóstwa i głodu. Podkreślają istotne znaczenie rolnictwa w ochronie środowiska, zapewnianiu bezpieczeństwa żywności oraz łagodzeniu skutków nędzy. Zapraszamy do odwiedzenia strony internetowej poświęconej obchodom Międzynarodowego Roku Ryżu http://www.unic.un.org.pl/rice2004/iyr_2004.php Zawiera ona informacje dotyczące celów, strategii działania i oczekiwanych rezultatów. Ponadto na stronie znajdują się opracowania na temat znaczenia uprawy i przetwórstwa ryżu we współczesnym świecie.

Źródło: Ośrodek Informacji ONZ Warszawie

Oszczędzaj wodę, kap się z przyjacielem!

Władze Filipin zaapelowały, aby w stolicy kraju - Manili - pary udawały się do kąpieli wspólnie, bo dzięki temu można zaoszczędzić wodę. „Dziel wannę ze swoim partnerem, aby zaoszczędzić wodę”, zaleca 12-milionowej Manili ministerstwo ochrony środowiska. Niezwykle sucha pogoda spowodowała znaczny spadek poziomu wody w zbiornikach zaopatrujących metropolię. Władze miasta naradzają się w piątek czy wprowadzić racjonowanie wody. Sekretarz ds. ochrony środowiska, Elisea Gozon, ostrzegła, że sytuacja może się jeszcze pogorszyć zanim w maju nadejdzie pora monsunowa. Podkreśliła, że władze „biją na alarm zawczasu, aby zapobiec brakowi wody.”
Źródło: info.onet.pl

Z naszego nieba znikają pierzaste chmury zwane cirrusami

Z naszego nieba powoli znikają pierzaste chmury zwane cirrusami - donosi „Science”. Cirrusy powstają 8-16 km nad ziemią. Ponieważ na tych wysokościach temperatury są bardzo niskie i sięgają nawet 70 stopni poniżej zera, chmury pierzaste zbudowane są z kryształków lodu. Grupa naukowców pod kierunkiem Davida Faheya z Uniwersytetu Colorado (USA) twierdzi, że jednym ze skutków zanieczyszczenia atmosfery przez produkty spalania węgla i ropy jest zmniejszenie się ilości lodowych kryształków w cirrusach. W efekcie chmury te stają się coraz cieńsze. - Najszybciej znikają tam, gdzie brudów w powietrzu jest najwięcej, a więc w regionach silnie uprzemysłowionych i zmotoryzowanych, takich jak Europa czy północno-wschodnie stany USA - podkreśla Fahey. (hold)
Źródło: www.gazeta.pl

Premier powołał zespół doradczy ds. edukacji ekologicznej

14 stycznia 2004 weszło w życie rozporządzenie prezesa Rady Ministrów w którym powołał on Zespół do spraw Edukacji Ekologicznej jako swój organ pomocniczy. W jego skład wchodzi osoby wyznaczone przez ministrów, przewodniczącym jest minister środowiska, a zastępcą - podsekretarz stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej i Sportu. Do udziału w pracach zespołu mogą być zapraszane inne osoby - z głosem doradczym - w szczególności przedstawiciele środowisk naukowych, organizacji pozarządowych oraz eksperci (M. P. nr 1, poz. 16)
Źródło: www.ekoinfo.pl

Złoto z komórek

Japońska firma Dowa Mining zapowiedziała pozyskiwanie złota ze zużytych komputerów i telefonów komórkowych. Główny producent metali nieżelaznych w Azji planuje wydać w ciągu pięciu lat niecałe 190 mln USD na zbudowanie około 30 fabryk pozyskujących surowce ze zużytego sprzętu. Na razie firma będzie działać na razie tylko na terenie Chin.

Cenny surowiec będzie pozyskiwany przy użyciu kwasu i procesu elektrolizy. Jak zakłada firma, fabryka będzie odzyskiwać około 100kg metalu miesięcznie. Z jednego telefonu komórkowego można uzyskać około cztery do sześciu razy więcej surowca, niż z analogicznej ilości rudy. Dowa Mining ma nadzieję na stałe zakorzenie się w chińskim przemyśle przetwarzania odpadów, bowiem kraj ten staje się największym rynkiem telefonii komórkowej, a to oznacza niewyczerpane źródło odpadów do przetwarzania.

Źródło: www.ekoinfo.pl (4press)

Tunel dla żab mimo kłopotów budżetowych

Cierpiący na brak pieniędzy rząd Niemiec przeznaczy 225 tys. euro na budowę tunelu pod trasą szybkiego ruchu, aby żaby mogły bezpiecznie przedostać się na drugą stronę drogi - poinformowali w poniedziałek przedstawiciele władz. Rzecznik rady berlińskiej dzielnicy Reinickendorf, Ruediger Zech, powiedział, że budowa tunelu pozwoli żabom i innym płazom bez problemów docierać nad pobliskie jezioro, gdzie wiosną składają skrzek. Dotychczas żaby były przenoszone przez drogę w koszykach dźwiganych przez przedstawicieli organizacji ochrony przyrody.

Źródło: www.ekoinfo.pl (PAP)

Orangutanom grozi wymarcie w ciągu 20 lat

Orangutany mogą wymrzeć w ciągu 20 lat z powodu kłusownictwa i wycinki drzew - oznajmiła w poniedziałek organizacja zajmująca się ochroną przyrody, brytyjska World Wildlife Fund (WWF). „W ciągu ostatnich stu lat z Borneo i Sumatry, ostoi ostatnich orangutanów, zniknęło 91 procent populacji tych zwierząt” - napisali eksperci WWF. „Obecnie pozostało tam mniej niż 30 tysięcy orangutanów i możliwe, że - jeśli spadek ten się utrzyma - wymrą one w środowisku naturalnym nawet w ciągu 20 lat” - dodają specjaliści. Niemal 80 procent leśnych siedlisk orangutanów w Malezji i Indonezji zniszczono w efekcie wycięcia drzew. WWF działa na rzecz powiększenia zasięgu terenów, na których nie wolno wycinać drzew i polować. Jednak 60 procent orangutanów żyje obecnie poza rezerwatami. „Będzie to długotrwały i kosztowny wysiłek, jednak aby ochronić orangutany, musimy działać już dziś” - podkreślił w rozmowie z Reuterem Francis Sullivan z brytyjskiego WWF.(mat)
Źródło: PAP

Co było pierwsze - śpiew czy taniec?

Wiele ptaków starając się o względy partnera wykonuje skomplikowany taniec godowy. Inne stawiają na miłosną pieśń, zaś jeszcze inne starają się łączyć oba elementy. Co jednak było pierwotnie atrybutem w tej godowej demonstracji - dźwięk czy obraz? Takie pytanie postawili sobie badacze z University of Utah.

Przyjrzeni się uważnie tańcom i śpiewowi samców starzyków (Molothrus). Analizowali oddychanie ptaków, aktywność mięśni, machanie skrzydłami i śpiew. Okazało się, że starzyki mogą pochwalić się doskonałą koordynacją całego występu taneczno-wokalnego. W najtrudniejszych momentach tańca, wymagających intensywnego machania skrzydłami, samce robiły przerwę w śpiewaniu melodii. Wstrzymywały wówczas oddech, dzięki czemu ich piosenka nie brzmiała jak głos zadyszanego artysty na koncercie o bogatej choreografii. Według autorów - dr Brentona Coopera i Franza Gollera - takie zintegrowanie dwóch środków wyrazu w jeden przekaz świadczy o ich długiej wspólnej historii. Czy zatem ptasi śpiew pojawił się przed tańcem? W świetle najnowszych badań wydaje się, że ich ewolucja mogła przebiegać jednocześnie, pozwalając na wzajemne dopasowywanie obu form wyrazu.

Piotr Szutkowski „Ekspres Naukowy”

Źródło: www.radio.com.pl

Ginący język Syberii

Nikt nie potrafi podać dokładnej liczby języków i narzeczy, jakimi posługują się mieszkańcy Ziemi. Lingwiści szacują, że jest ich ok. 6800. Jeden z nich został właśnie odkryty i jednocześnie zdiagnozowany jako stojący na krawędzi unicestwienia. Nieznany nauce język, którym posługuje się plemię Czulumów zamieszkujące centralne rejony Syberii odkrył prof. David Harrison z amerykańskiego Swarthmore College.

Lingwista ten wraz z małą ekipą filmową wyruszył na poszukiwanie języka, którego istnienia nie był nawet pewien. Gdyby zorganizował wyprawę nieco później - mógłby go już nie odkryć. Z liczącej 426 osób społeczności Czulumów tylko 35 mówiło płynnie w języku przodków. Wszystkie te osoby miały już powyżej 52 lat. Ich pozostali współplemieńcy mówią już po rosyjsku. - "Czulumowie mają unikalny sposób mówienia o otaczającej ich przyrodzie" - uważa prof. Harrison. „Gdy zatracą swój język, zniknie nie tylko jego ciekawa struktura gramatyczna, czy nietypowy system liczb. Zostanie również stracona cała specjalistyczna wiedza, jaka się kryje w tym języku” - sędzi amerykański lingwista.

A jest co tracić - Czulumowie mają bogatą, gromadzoną przez pokolenia łowców i zbieraczy wiedzę na temat roślin leczniczych, zachowania zwierząt czy przewidywania pogody. Wraz z ich mową do historii odejdą także przekazywane drogą ustną opowieści i wierzenia religijne oraz pieśni.

Harrison to specjalista od ginących języków - badał je już m.in. na Syberii, Litwie i na Filipinach. Podczas wypraw spędza z plemionami całe miesiące, następując języka towarzyszącego codziennej aktywności ich członków. - „To trochę jak praca zoologa, który odkrywa nieznaną nauce gatunek” mówi prof. Harrison. Uczony ma nadzieję wrócić do Czulumów w przyszłym roku. Chce opisać gramatykę ich języka i przygotować w nim zbiór opowiadań dla dzieci.

Piotr Szutkowski „Ekspres Naukowy”

Źródło: www.radio.com.pl

Sen pomaga w kreatywnym myśleniu

Biedzisz się przez cały dzień nad rozwiązaniem jakiegoś problemu, zmęczony i zrezygnowany idziesz spać, a rano... budzisz się z gotowym rozwiązaniem. Takie opowiadania słyszy się często, także z ust znanych uczonych. A jak potwierdzić je... naukowo?

Jan Born z uniwersytetu w Lubece i jego współpracownicy przeprowadzili prosty eksperyment: grupie ochotników kazano rozwiązać pewne zadanie arytmetyczne. Podano im dwie reguły, pozwalające przekształcić jeden ośmiocyfrowy szereg cyfr w inny. Zadaniem badanych było jak najszybsze podanie ostatniej cyfry w otrzymanym w ten sposób szeregu. Zadanie miało jednak pewien kruczek, który eksperymentatorzy ukryli przed badanymi. Otóż istniała „droga na skróty” - ostatnia cyfra otrzymywanego w wyniku szeregu była zawsze taka sama, jak druga. Uświadomienie sobie tego mogło zaoszczędzić badanym dużo czasu i wysiłku. Uczestnikom eksperymentu dano czas na zastanowienie się nad problemem, a potem zaproponowano ośmiogodzinną przerwę, podczas której część spośród nich spała, a pozostali - odpoczywali, czuwając.

Okazało się, że ci, którzy „przespali się” z problemem, dwukrotnie częściej wpadali na łatwiejszy sposób rozwiązania zadania niż pozostali i to niezależnie od tego, czy całe doświadczenie prowadzono we dnie, czy w nocy. Oznacza to, że sam fakt zmęczenia czuwających uczestników nie miał znaczenia. Za to sen wyraźnie „przynosił dobrą radę”.

Wiele badań wskazuje na dużą rolę snu w procesie prawidłowego zapamiętywania. Opublikowane w najnowszym *Nature* wyniki sugerują, że we śnie zapamiętane dane są też intensywnie przetwarzane. Anegdoty o uczonych, którym przyśniło się gotowe rozwiązanie złożonego problemu, wcale nie muszą być wysane z palca.

Agnieszka Pollo „Ekspres Naukowy”

Źródło: www.radio.com.pl

Więcej górskich goryli

Goryle w leżących na pograniczu trzech państw górach Virunga są co kilka lat zliczane przez służby ochrony przyrody. Przez kilkadziesiąt lat ilość górskich goryli w tym rejonie malała, pod koniec lat siedemdziesiątych było ich zaledwie około 260. Pod koniec lat osiemdziesiątych ochrona nieco się poprawiła i liczba goryli przekroczyła 300. Później systematyczne spisy goryli stały się niemożliwe ze względu na bardzo niestabilną sytuację polityczną w rejonie. Kolejne zliczenie stało się możliwe dopiero jesienią ubiegłego roku. We wrześniu i październiku 2003 pracownicy ugandyjskich, rwandyjskich i kongijskich służb ochrony przyrody, wspomagani przez instytucje europejskie, przeczesali całe góry Virunga, odnotowując wszelkie zaobserwowane ślady bytności goryla górskiego. Na podstawie zebranych w ten sposób danych, badacze oszacowali ilość goryli na 380 osobników, czyli najwięcej od lat sześćdziesiątych XX wie-

---

ku. Wynik ten jest bardzo budujący dla osób związanych z programem przywrócenia populacji goryla, okazuje się, że nawet toczące się niedawno działania wojenne nie przeszkodziły entuzjastom ochrony przyrody w dążeniu do celu. Trzysta osiemdziesiąt zwierząt w górach Virunga, w połączeniu z szacowaną na 320 osobników populacją w parku Bwindi, daje w sumie na świecie około 700 goryli górskich.

Andrzej Kudlicki "Ekspres Naukowy"

Źródło: www.radio.com.pl

Jak działa nos komara

Naukowcy próbują rozwikłać mechanizm działania narządu węchu u komarów. Zidentyfikowano jeden z receptorów specyficznym oddziałujący z jednym ze składników ludzkiego potu.

Badania naukowców z Vanderbilt i Yale University ujawniły, że czułki samic komara zawierają receptory, które rozpoznają jeden ze składników ludzkiego potu, 4-metylofenol. Jak twierdzą badacze, potwierdza to hipotezę, że komary (i zapewne inne owady) są wyposażone w narząd węchu, który składa się z grupy różnych receptorów, z których każdy rozpoznaje jedynie wąską grupę substancji zapachowych.

Aby ułatwić szczegółowe badania nad działaniem receptorów, badacze stworzyli w laboratorium muszki owocowe *Drosophila melanogaster*, które zawierały w swoim materiale genetycznym „zapachowe” geny komara. Muszki takie poddawano testom mierzącym ich wrażliwość na różne składniki ludzkiego potu. To właśnie 4-metylofenol był substancją, która mocno reagowała z receptorem. Receptor ten występuje jedynie u samic, i jest aktywny w ciele komara jedynie do chwili, kiedy owad wyssie odpowiednią ilość ludzkiej krwi.

Wyjaśnienie jak składniki potu przyciągają komary do ludzi może pomóc także w produkcji substancji odstraszających komary. Jest to istotne przede wszystkim dlatego, że komary roznoszą wiele groźnych chorób, między innymi malarię, gorączkę krwiotoczną, dengę, zapalenie mózgu, żółtą febrę i wiele innych.

Marta Fikus „Ekspres Naukowy”

Źródło: www.radio.com.pl

Promieniowanie UV zabiło 2/3 organizmów na Ziemi

Druga co do wielkości masowa zagłada gatunków na naszej planecie, która miała miejsce 440 milionów lat temu, mogła być spowodowana zabójczą dawką promieniowania ultrafioletowego, które dotarło do jej powierzchni. Wymarcie 2/3 liczby gatunków w okresie Ordowiku obecnie tłumaczone jest gwałtownym ochłodzeniem się klimatu Ziemi i erą zlodowacenia trwającą pół miliona lat. Badania geologiczne wskazują, że wcześniejszy klimat był bardzo ciepły, musiał zatem istnieć powód nadejścia zima. Na ostatnim zjeździe American Astronomical Society Naukowcy z University of Kansas przedstawili hipotezę, jak do tego mogło dojść. Źródłem wszystkich zmian był według nich wybuch supernowej w odległości 10 000 lat świetl-

---

nych od Ziemi. Będące jego następstwem silne uderzenie promieni gamma w ziemską atmosferę skończyło się zniszczeniem warstwy ozonowej i pokrycie Ziemi brązowym smogiem. Zniknięcie ochronnej warstwy ozonu mogło spowodować nawet 50-krotne zwiększenie dawki docierającego na Ziemię ze Słońca promieniowania ultrafioletowego. Taka dawka, twierdzą naukowcy, mogła być śmiertelna dla dużej części organizmów zamieszkujących wtedy Ziemię. Świat zwierząt w Ordowiku ograniczał się jedynie do prymitywnych organizmów morskich. Ponieważ woda częściowo zatrzymuje promieniowanie UV, przetrwały te organizmy, które zamieszkiwały głębsze rejony oceanu. Te, które unosiły się pod powierzchnią miały na przeżycie znacznie mniejsze szanse. Powstanie kałunu brązowego smogu zahamowało promieniowanie ciepłe docierającego na Ziemię. Tego skutkiem było nadejście ery lodowcowej. Ochłodzenie było z pewnością dodatkowym czynnikiem powodującym masowe wymieranie gatunków.

Marta Fikus „Ekspres Naukowy”

Źródło: www.radio.com.pl

Słownik uratował bobry spod Łowicza

Ministerstwo Środowiska uchyliło decyzję wojewody łódzkiego, zezwalającą na odstrzał bobrów w parku w Osieku pod Łowiczem. Zwierzęta uratował przed odstrzałem... słownik języka polskiego. Z wnioskiem o możliwość odstrzału bobrów wystąpił do wojewody Robert Sikorski, wójt Kocierzewa. Uzasadniał go szkodami, wyrządzanymi przez bobry w zabytkowym parku. Wójt we wniosku użył wprawdzie określenia "pozyskanie bobrów", miał jednak na myśli odstrzał. Wojewódzki konserwator przyrody, z upoważnienia wojewody, wydał wójtowi zgodę na "pozyskanie" bobrów. Jednak po wydaniu decyzji konserwatora naszyły wątpliwości, czy słowo "pozyskanie" oznacza zgodę na odstrzał bobrów i o wyjaśnienie tej kwestii zwrócił się do Ministerstwa Środowiska. Urzędnicy ministerstwa stwierdzili, że w ustawie o ochronie przyrody słowo "pozyskanie" nie zostało zdefiniowane, sięgnęli więc do słownika języka polskiego.

- Słowo "pozyskiwać" zostało zdefiniowane w słowniku jako "zjednywanie sobie, ujęcie kogoś lub zdobycie, osiągnięcie, zyskanie", nie można go zatem interpretować jako "zabijanie" - mówi Teresa Stolarska, pełniąca obowiązki zastępcy dyrektora Departamentu Ochrony Przyrody.

Odpowiedź ministerstwa zaskoczyła wójta i mieszkańców wsi Osiek, którzy byli przekonani, że sprawa bobrów zostanie załatwiona za pomocą strzelby. - Prosząc o "pozyskanie", nie mieliśmy na myśli zjednywania sobie bobrów, bo niby jak moglibyśmy je sobie zjednywać? - usłyszeliśmy w gminie Kocierzew. Resort podkreślił również, że zgodę na odstrzał bobrów może wydać jedynie minister środowiska. Andrzej Wiercioch, wojewódzki konserwator przyrody, przyznał, że w tej sytuacji decyzja wojewody była bezprawna.

- Wojewoda nie będzie komentował tej sprawy - powiedział nam rzecznik Krzysztofa Makowskiego. (tc)

Źródło: "Dziennik Łódzki"

Konferencje, programy, akcje

Zagrożenia i ochrona środowiska w regionie

Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Piotrkowie Trybunalskim organizuje w dniu 24.04.2004 sesję popularno - naukową dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych na temat: "Zagrożenia i ochrona środowiska w regionie"

Tematyka obejmuje zagadnienia dotyczące terenów prawnie chronionych, ciekawych przyrodniczo i zagrożonych ekologicznie.

Uczestnicy deklarujący udział są zobowiązani przygotować i zaprezentować swoje prace dotyczące tematyki sesji.

Mogą to być prace literackie np. reportaże, referaty, własne filmy, zdjęcia, przeżocza, opracowania multimedialne i inne formy. Każda prezentacja powinna być sygnowana tytułem, nazwiskiem autorów, nazwą szkoły

W prezentacji danego tematu mogą wziąć udział indywidualni uczestnicy lub zespoły (nie więcej niż 3 osoby). Czas wystąpienia indywidualnego uczestnika przewiduje się do 10 min., zespołu do 20 min.

Uczestników sesji oceniać będzie jury powołane przez dyrektora WODN w Piotrkowie Tryb. Wyróżniający się uczestnicy sesji otrzymają cenne nagrody książkowe.

Sesja odbędzie się w Sali Konferencyjnej Delegatury Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego w Piotrkowie Tryb. ul. Sienkiewicza 16a, I piętro.

Dzień Wiosny 2004.

Dzień Wiosny w Europie jest inicjatywą promującą poznanie Unii Europejskiej i dyskusowanie o Unii Europejskiej w szkołach. Ma on na celu zaangażowanie uczniów do wyszukiwania coraz więcej informacji o aktualnych i przyszłych członkach UE. Wydarzenia i działania związane z Dniem Wiosny umożliwią szkołom współpracę w charakterze partnerów, a uczniom porozumienie między sobą i wyrażanie swoich punktów widzenia oraz nadziei na przyszłość.

Kluczową i główną datą Dnia Wiosny w tym roku będzie dzień 23 marca 2004 roku.

Gromadząc materiały na ten dzień, strona internetowa Dnia Wiosny oferuje fakty i informacje o procesie rozszerzania oraz o wszystkich aktualnych i przyszłych państwach UE, wraz z szeregiem działań jakie możecie podejmować w związku z tym Dniem oraz pomysłów na temat tego, co zrobić w szkole. Zaistniała możliwość znalezienia europejskiej partnerskiej szkoły do współpracy i otrzymania nagrody w postaci wymiany pomiędzy uczniami.

Nie ma żadnych reguł na temat jak twoja szkoła może uczestniczyć w Dniu Wiosny. Macie swobodę w uczestniczeniu i zrobicie to w sposób, jaki sobie wy-

bierzecie - może to oznaczać przygotowanie pojedynczej lekcji na temat Europy, ale może to być całe mnóstwo wydarzeń w powiązaniu z waszą lokalną społecznością lub z innymi szkołami.

W 2003 r. szkoły celebrowały Dzień wiosny w wiele różnorodnych fantazyjnych sposobów. Na przykład, szkoła rolnicza we Włoszech wyhodowała różne gatunki drzew do reprezentowania różnych krajów Europy a szwedzka szkoła wypiekła chleb aby zasilić fundusze na podróż do Republiki Czeskiej i prowadziła wywiady ze zwykłymi ludźmi.

Jak zorganizować Dzień Wiosny w szkole?

Zapraszamy wszystkie szkoły do wzięcia udziału w międzynarodowym projekcie Spring Day 2004. Oprócz prestiżowych certyfikatów, zyskać można partnerskie szkoły z całej Europy do wspólnych projektów!

Przypominamy, że warunkiem uczestnictwa i otrzymania certyfikatu z Brukseli jest rejestracja na internetowych stronach <http://futurum2004.eun.org> oraz przesłanie sprawozdania z realizacji projektu w Waszej szkole.

Więcej o Spring Day dowiesz się na stronie internetowej <http://futurum2004.eun.org>

Poniżej przedstawiamy garść pomysłów - jak Wy i Wasza szkoła możecie włączyć się do Dnia Wiosny w Europie.

Local Treasures - Lokalne skarby

Poznanie w celu zachowania (przetworzenia) lokalnych zwyczajów, tradycji i festiwali oraz w celu poszanowania kultury własnej, a także innych ludzi.

Grupa wiekowa: 12-19 lat

Wielotematyczny: język, nauki społeczne, historia, geografia, sztuka, muzyka.

Jak wziąć udział: Szkoły określają unikatowe oblicze lokalnej społeczności, takie jak jedzenie, taniec, festiwale, rzemiosło, ceremonie, muzykę, architekturę, zwyczaje i tradycje.

Discover Europe - Odkryj Europę

Przygotuj list lub mini-przewodnik turystyczny, aby przekonać ludzi, że warto odwiedzić twój kraj.

Grupa wiekowa: 12-19 lat

Wielotematyczny: język, historia, geografia, nauki obywatelskie.

Wynik: list lub mini-przewodnik.

Jak wziąć udział: Szkoły zbierają i przygotowują informację na temat swojej społeczności w celu publikacji na witrynie. Rezultatem pracy może być:

1. list adresowany do innych uczestników Spring Day, zapraszający ich do odwiedzenia twojego miasta/wioski, lub
2. mini-przewodnik turystyczny, w nie więcej niż 300 słowach.

Podaj powód, dla którego odwiedzający powinni poznać historię i geografię twojego regionu. Będziesz musiał wyjaśnić, jak historia i geografia wpływa na codzienne życie.

Water Tales - Opowiadania o wodzie

Woda stanowi inspirację wielu legend i opowieści. W ten sposób łączy ze sobą ludzi - często ponad granicami.

Grupa wiekowa: 10-19 lat

Wielotematyczny: język, literatura, sztuka.

Wynik: tekst i praca artystyczna.

Jak wziąć udział: Uczniowie szukają opowiadań lub legend w swojej lokalnej kulturze. Ich temat powinien dotyczyć wody: rzeki, jeziora lub morza. Przepisują oraz ilustrują opowiadanie lub legendę.

Ta aktywność prowadzi do zwiększenia świadomości o wspólnym, europejskim dziedzictwie kulturowym.

Symbol - Symbol rozszerzonej Europy

Wnoszenie lokalnych elementów do europejskiego kontekstu przy użyciu kształtów i kolorów.

Grupa wiekowa: 10-19 lat

Wielotematyczny: sztuka, nauki społeczne.

Wynik: praca artystyczna i/lub grafika komputerowa.

Jak wziąć udział: Uczestnicy rysują symbol (logo) rozszerzonej Europy używając elementów związanych z lokalną, narodową lub europejską społecznością.

Uczestnicy mogą korzystać z dowolnych środków w celu utworzenia grafiki komputerowej lub pracy artystycznej (olej, kredkę, pastele lub collage). Gotowy obraz powinien mieć postać elektroniczną, możliwą do przesłania za pomocą formularza umieszczonego na witrynie Spring Day.

Value - Wartości

Ten projekt pozwala na zainicjowanie działań związanych z fundamentalnymi wartościami etycznymi rozszerzonej Europy.

Taka aktywność pomaga młodym ludziom przenieść idee na grunt realny (urzeczywistnić koncepcje), poprzez stosowanie tych wartości w swoich społecznościach, ewentualnie w całej Europie.

Przeczytaj o wartościach, przedstaw swój punkt widzenia na forum dyskusyjnym i weź udział w tym projekcie!

Inne tematy, które proponujemy:

Pokój. Europa - świat - bezpieczeństwo

Demokracja. Udział - instytucje

Wolność. Słowa i religii. Swoboda przemieszczania się.

Tolerancja. Rasy - choroby - imigracja

Solidarność. Biedny/bogaty - Europa - świat

Równość. Płeć - edukacja - kariera zawodowa

Zachęcamy również do wzięcia udziału w projekcie Together in Europe - Razem w Europie.

Jest interaktywny projekt, mający na celu połączenie szkół w pary - jedna pochodząca z UE i druga z kraju wstępującego do UE - które będą pracowały razem nad wspólnym tematem. Szkoły mogą współpracować w większej liczbie, a także jedna szkoła w różnych 'parach' nad różnymi tematami.

Szkoła przygotowuje materiały zgodnie z tematem określonym przez partnera. Uczniowie przy pomocy nauczyciela dyskutują treść przekazanej im informacji, dokonują selekcji materiału, a następnie publikują wyniki pracy na witrynie internetowej.

Kolejność działań:

- znajdź partnera

- wybierz wspólny język

- wybierz temat lub zaproponuj własny

- zbierz informacje do wysłania partnerowi zgodnie z jego prośbą

- wymieńcie się informacjami i zdjęciami - dokonaj selekcji, sprawdź i przygotuj materiał końcowy

- opublikuj na stronie internetowej.

Szkoły, które chcą wziąć udział w Spring Day i otrzymać certyfikat z Brukseli, muszą przedstawić na stronie internetowej <http://futurum.eun.org> sprawozdanie z przeprowadzonego przez siebie projektu.

Pomysły zebrała Halina Bednarz

<http://www.interklasa.pl/>

Program GREEN

Program GREEN ma na celu: kształtowanie pozytywnego i konstruktywnego myślenia o środowisku, uwrażliwienie na jego problemy, wskazanie możliwości wplatania jego zasad i treści w programy wszystkich przedmiotów ogólnokształcących zawodowych, pobudzanie aktywności i samodzielnych i grupowych działań, a nade wszystko uzasadnienie potrzeby naprawiania tego, co przez lata zostało zniszczone w przyrodzie.

Program GREEN zachęca uczniów nie tylko do badania rzek i strumieni, ale także do identyfikacji problemów związanych z ochroną zasobów przyrody, poznania systemu zarządzania w ochronie środowiska oraz do upowszechniania zasad ekorozwoju.

Organizacyjne i metodyczne założenia Programu GREEN pozwalają na wyjątkowo szeroki zakres wkładu własnej inwencji zarówno ze strony nauczycieli, jak i uczniów ramach zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych. Ogólnopolski i międzynarodowy charakter Programu GREEN stwarza interesujące możliwości wzajemnej wymiany doświadczeń pomiędzy szkołami w kraju i za granicą oraz opracowania i realizacji wspólnych projektów, zwłaszcza w obecnych warunkach dobrego dostępu do elektronicznych środków komunikacji.

Planowane działania w latach 2003-2005

Dzięki pomocy finansowej Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w kwietniu 2003 r. rozpoczęła się kolejna faza Programu GREEN, która obejmuje następujące działania:

- poszerzenie sieci szkół pracujących w Programie GREEN,
- wykonanie pierwszej serii zestawów GREEN (100 sztuk) do biologicznych badań wód,
- opracowanie i uruchomienie strony internetowej (www.nfos.org.pl/GREEN Polska),

- opracowanie i wydanie posteru - planszy edukacyjnej o programie GREEN,
- upowszechnianie aktualnej informacji o Programie GREEN,
- zorganizowanie i przeprowadzenie warsztatów szkoleniowych dla 100 nauczycieli ze szkół, które zgłoszą chęć uczestnictwa w Programie,
- wprowadzenie badań jakości wód (lokalnych rzek, strumieni) do programu zajęć szkolnych, wykonanie cyklu badań oraz podjęcie przez szkoły lokalnych akcji na rzecz ochrony wód przed zanieczyszczeniami,
- opracowanie i rozpowszechnienie informacji o przebiegu działań i ich wynikach w ramach Programu GREEN,
- ufundowanie nagród rzeczowych dla najbardziej aktywnych szkół uczestniczących w realizacji Programu GREEN. Nagrody przyznane zostaną na podstawie komisyjnej oceny nadesłanych sprawozdań z prowadzonych badań i podjętych akcji,
- zorganizowanie II Ogólnopolskiej Konferencji GREEN z uczestnictwem reprezentantów szkół (nauczycieli i uczniów) biorących udział w realizacji Programu GREEN.

Trwa ogólnopolska kampania informacyjno-edukacyjna "Autobus Energetyczny", której koordynatorem ze strony polskiej jest Krajowa Agencja Poszanowania Energii S.A. Kampania planowana jest na lata 2003-2005. Autobus stanowiący mobilne centrum edukacyjno-informacyjne będzie jeździł po gminach w całej Polsce, a eksperci prowadzący kampanię będą przedstawiali przykłady udanych przedsięwzięć energooszczędnych i ekologicznych zrealizowanych zarówno w Polsce, jak również w innych krajach, głównie europejskich, zachęcając do współpracy i podejmowania podobnych inicjatyw na poziomie lokalnym. W bezpośrednich rozmowach z mieszkańcami w autobusie oraz podczas spotkań (seminariów) z lokalnymi władzami i przedsiębiorcami eksperci centrum będą oferować nieodpłatną, obiektywną i aktualną wiedzę nt. nowoczesnych i dostępnych rozwiązań w zakresie efektywności energetycznej, przy uwzględnieniu aspektów środowiskowych.

Ekspertsi będą przedstawiać przykłady inicjatyw już wdrożonych i przynoszących konkretne rezultaty na poziomie samorządów i indywidualnych gospodarstw, jak również wskażą możliwości dofinansowania tego typu przedsięwzięć.

Autobus wyposażony jest w specjalistyczny sprzęt m.in. baterie fotowoltaniczne, kamery termowizyjne, baterie i urządzenia do oszczędzania wody, stół konferencyjny, sprzęt audiowizualny, itp. I wraz z ekspertami z dziedziny ochrony środowiska i efektywności energetycznej, odwiedzi w ramach 11 kampanii regionalnych, minimum 100-150 gmin w całej Polsce. Więcej informacji na stronie internetowej: www.kape.gov.pl/

Termin: 10 września 2003 -31 sierpnia 2005.

Organizator: KAPE; 00-691 Warszawa
ul. Nowogrodzka 35/41 (XII p.)
tel. (48 22)622-27-97 fax: (48 22) 622-27-96

Szkolenia, warsztaty

Strażnicy Miejsc Przyrodniczo Cennych

Pracownia na rzecz Wszystkich Istot organizuje nabór kandydatów na szkolenie dla Strażników Miejsc Przyrodniczo Cennych. Zajęcia przeznaczone są dla osób, które pragną skutecznie chronić przyrodę. W ramach szkolenia odbędą się wykłady, prezentacje oraz zajęcia terenowe i warsztatowe.

Uczestnicy szkolenia otrzymają na zakończenie licencję Strażnika Miejsc Przyrodniczo Cennych. Taki licencjonowany strażnik będzie miał mocniejszą pozycję w lokalnej pracy dla przyrody. Zajęcia przyrodnicze prowadzone będą przez naukowców i przyrodników - praktyków, którzy na co dzień zajmują się ochroną przyrody. Strażnicy będą spotykali się co jakiś czas na szkoleniach, aby wymieniać się doświadczeniami, kontrolować własne postępowanie. Ostatnim celem projektu jest stworzenie w Polsce sieci obszarów cennych przyrodniczo, które będą miały swoich lokalnych strażników.

Zgłoszenia przyjmowane są do 1 lutego 2004 roku. Więcej informacji na stronie: www.pracownia.org.pl.

Pracownia na rzecz Wszystkich Istot
43-360 Bystra, ul. Jasna 17
tel. (33) 8171468, 8183153
biuro@pracownia.org.pl
osoba kontaktowa - Dariusz Matusiak

Droga Wojownika Gai

Stowarzyszenie Klub Gaja zaprasza na warsztaty "Droga Wojownika Gai". Warsztat odbędzie się w ośrodku "Bajka Klubu Gaja" w Bielsku-Białej. Początek 12 marca godz. 18.00. Zakończenie 14 marca godz. 15.00. Koszt całości - 180 zł, w tym noclegi, wyżywienie, zajęcia. Prowadzi: Jacek Bożek. Współprowadzący: Dariusz Paczkowski, Beata Tarnawa.

Ilość miejsc ograniczona, decyduje kolejność zgłoszeń, które należy przysyłać listownie na adres Klubu Gaja lub e-mailem: klub@gaja.most.org.pl / w temacie należy wpisać "Droga Wojownika Gai"/

Droga Wojownika Gai to program autorski Jacka Bożka, łączący w sobie elementy sztuki i działań społecznych na rzecz innych i Ziemi.

W czasie warsztatów wykorzystywane są formy pracy w grupie dopasowane do wieku i doświadczenia uczestników. Zależnie od oczekiwań grupy i zachodzących w niej procesów zajęcia rozwijają się w różnych kierunkach, które obejmować mogą całodniową aktywność w milczeniu, jak i kilkudniowe budowanie kampanii społecznych czy poszukiwanie Wojownika w sobie. Najlepszym miejscem do prowadzenia zajęć są łąki, lasy, góry i niebo. Warsztaty odbywały się w wielu miejscach w Polsce, Wielkiej Brytanii, na Węgrzech i w Czechach.

Klub Gaja, skr. poczt. 261, 43-301 Bielsko-Biała,
tel. (33) 812-36-94, www.gaja.pl

Konkursy

W harmonii z przyrodą

Firma Hewlett-Packard Polska ogłosiła IV edycję Konkursu Ekologicznego "W harmonii z przyrodą". Konkurs stawia sobie za cel wyłonienie najciekawszych inicjatyw i pomysłów służących zmniejszeniu zanieczyszczenia środowiska w Polsce, w tym projektów dotyczących zagospodarowania i recyklingu, czystości wody, powietrza i gleby oraz związanych z ochroną fauny i flory w Polsce.

Konkurs Ekologiczny HP skierowany jest do organizacji pozarządowych, szkół, kół naukowych szkół wyższych oraz uczestników indywidualnych. Trzy spośród nadesłanych projektów zostaną uhonorowane nagrodami pieniężnymi, w postaci dofinansowania przez HP realizacji projektu.

Starając się jeszcze bardziej spopularyzować ideę Konkursu, a jednocześnie propagować postawy i działania służące ochronie środowiska wśród dzieci i młodzieży, Hewlett-Packard organizuje również Konkurs Ekologiczny dla szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Szkoły mogą zgłaszać projekty dotyczące np. zbiórki i segregacji odpadów, inwentaryzacji rozmaitych obiektów przyrodniczych i objęcia ich opieką, oszczędności wody i energii elektrycznej, proekologicznego zagospodarowania otoczenia szkoły, itp. Nagrodami są produkty firmy Hewlett-Packard. I nagroda - 8 zestawów komputerowych i 2 drukarki laserowe, II nagroda - 5 zestawów komputerowych oraz 1 drukarka laserowa, III nagroda - 4 zestawy komputerowe.

Termin nadsyłania zgłoszeń upływa 1 marca 2004 roku. Rozstrzygnięcie konkursu i uroczyste ogłoszenie wyników nastąpi 5 czerwca 2004 roku. Informacje, regulamin Konkursu i formularze zgłoszenia dostępne są na stronie internetowej www.hp.pl oraz w biurze Hewlett-Packard Polska.

Informacje: Joanna Pawlak Public Relations
Dział Materiałów Eksploatacyjnych
Hewlett-Packard Polska
ul. Szturmowa 2A, 02-678 Warszawa
tel: (22) 565 71 27, 0 606 81 52 32
e-mail: joanna.pawlak@hp.com

Dobroczyńca Roku 2003

Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce uruchamia Konkurs o tytuł "Dobroczyńca Roku 2003". Honorowy patronat nad przyjął Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Pan Aleksander Kwaśniewski. Celem Ogólnopolskiego Konkursu jest propagowanie partnerskiej współpracy organizacji pozarządowych z przedsiębiorcami, zaangażowania przedsiębiorców w rozwiązywanie problemów lokalnych, promowanie filantropii, a także informowanie o wielu akcjach społecznych wspieranych przez firmy. Fundacje i Stowarzyszenia z całej Polski mogą zgłosić swoich darczyńców, partnerów do tego tytułu. Nominacje można skła-

dać w czterech kategoriach: edukacja i oświata; ekologia; kultura i sztuka; pomoc społeczna i ochrona zdrowia. Każda organizacja może wskazać więcej niż jednego kandydata na oddzielnym wniosku nominacyjnym. Formularz wniosku nominacyjnego (format .pdf) można pobrać ze strony ARF: <http://www.filantropia.org.pl> Wnioski przyjmowane są do 9 lutego 2004 roku (poniedziałek). Dodatkowych informacji udziela: Jarosław Lepka, tel.: (22) 622 01 22. Ogłoszenie zwycięzców i wyróżnionych w konkursie o tytuł "Dobroczyńca Roku 2003" nastąpi podczas uroczystej gali w kwietniu 2004 r.

Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce
ul. Poznańska 16 m. 7, Warszawa
tel: (22) 622 01 22, fax: (22) 622 02 11
<http://www.filantropia.org.pl>
dobroczyнца@filantropia.org.pl

Bieda i Środowisko

Fundacja Wspomagania Wsi, Program Małych Dotacji GEF/SGP UNDP oraz Bank Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych ogłaszają konkurs grantowy realizowany we wsiach i miasteczkach do 6000 mieszkańców Bieda i Środowisko czyli jak wykorzystać środowisko naturalne w działaniach na rzecz ograniczania biedy i wykluczenia społecznego w naszej wsi, gminie, osiedlu po-pegeerowskim. Udział w konkursie polega na zgłoszeniu projektu, którego celem będzie racjonalna ochrona i wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju do ograniczania biedy oraz zwalczania przyczyn ubóstwa (w tym bezrobocia), a także przeciwdziałania pogłębianiu się bierności i bezradności wobec trudnych sytuacji życiowych mieszkańców. Realizacja projektu powinna się rozpocząć po 31 lipca 2004 i nie powinna trwać dłużej niż 18 miesięcy. Maksymalna kwota, o którą można się ubiegać wynosi 10.000 złotych, minimalna 3.000 złotych.

Termin składania wniosków do 31 marca 2004 roku (decyduje data stempla pocztowego) na adres: Fundacja Wspomagania Wsi ul. Bellottiego1, 01-022 Warszawa

Przy opracowywaniu projektu pomocne będą informacje umieszczone na stronie www.gef.undp.org.pl (Program Małych Dotacji GEF/SGP) w opisach programów operacyjnych nr, 2,6,11,13,14 i 15.

Informacje: Monika Słotwińska-Łychota
tel: (22) 636 70 75
e-mail: mslotwinska@fww.org.pl

Parki Narodowe

V edycja konkursu fotograficznego zorganizowana z okazji Europejskich Dni Parków Narodowych. Po raz trzeci konkurs połączony będzie z centralnymi obchodami Dnia Ziemi. Organizatorem konkursu jest Centrum Edukacji Kampinoskiego Parku Narodowego.

Konkurs jest otwarty dla wszystkich fotografujących. Interpretacja tematu zależy od fotografującego. Jedynym warunkiem jest to, aby zdjęcie było wykonane na terenie polskiego parku narodowego. Przewidziano dwie kategorie konkursu: Przyroda i Człowiek w parku narodowym. Nadsyłanie prac 15 marca 2004 r., ogłoszenie wyników do 15 kwietnia 2004 r. Bliższych informacji udziela komisarz konkursu Grzegorz Okołów tel. (22) 721 83 91, 721 83 93, e-mail: gokolow@kampinoski-pn.gov.pl. Regulamin konkursu i karta zgłoszenia na stronie www.dzieniemi.pl

Kampinowski Park Narodowy
ul. Tetmajera 38, 05-080 Izabelin
z dopiskiem "Konkurs fotograficzny"

Dla Ziemi, dla siebie - zostań Przyjacielem Ziemi"

VIII edycja Ogólnopolskiego Konkursu Zadaniowego w ramach Ogólnopolskich Obchodów Dnia Ziemi. W tym roku konkurs ma hasło: "Pamiętnik Starego Drzewa". Proponujemy, byście wybrali się na spacer w poszukiwaniu najstarszego drzewa jakie rośnie w okolicy i zebrali na jego temat jak najwięcej informacji. Obejrzyjcie dokładnie to drzewo i określcie jakiego ono jest gatunku, czym się ten gatunek wyróżnia i w jaki sposób służy człowiekowi. Uczestnikami mogą być uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, kół zainteresowań, klubów ekologicznych oraz grup przyjaciół w zespołach (do 5 osób). Nadsyłanie prac 10 marca 2004 r., ogłoszenie wyników do 21 kwietnia 2004 r.

Bliższe informacje: Agnieszka Lepianka tel. (22) 822 64 87, od poniedziałku do piątku w godz. 10.00-13.00 e-mail: agnieszka@oko.com.pl. Ośrodek Kultury Ocho-ty, ul. Grójecka 75, 02-094 Warszawa. Regulamin konkursu i karta zgłoszenia na stronie www.dzieniemi.pl

Ośrodek Kultury Ocho-ty,
ul. Grójecka 75, 02-094 Warszawa,
z dopiskiem "Przyjaciel Ziemi".

Dzień Ziemi Inspiracje

Konkurs plastyczny "Dzień Ziemi Inspiracje". Przedmiotem konkursu jest projekt znaczka pocztowego, o charakterze okolicznościowym, który mógłby zostać wydany z okazji obchodów Dnia Ziemi. Tematem jest otaczająca nas rzeczywistość. Prace powinny być wykonane na papierze, techniką jednowymiarową, tzw. płaską, np. rysunek, grafika, dostępne techniki malarskie. Należy zachować wszystkie cechy charakterystyczne, właściwe dla znaczka pocztowego tj. miejsce na cenę, specyficznie wycięte brzegi itp. Uczestnikami mogą być uczniowie szkół podstawowych i ponadpodstawowych, dzieci i młodzież z ognisk plastycznych oraz wszystkich zainteresowanych. Nadsyłanie prac 5 kwietnia 2004 r., ogłoszenie wyników do 51 kwietnia 2004 r.

Informacje: Danuta Wajszczyk, tel.: (22) 822 48 70, 822 74 36, fax: (22) 822 93 17, e-mail: wajszczyk@oko.com.pl. Regulamin konkursu i karta zgłoszenia na stronie www.dzieniemi.pl

Ośrodek Kultury Ocho-ty,
ul. Grójecka 75, 02-094 Warszawa,
z dopiskiem "Inspiracje".

Stockholm Junior Prize

"Sztokholmska Nagroda Wodna dla Młodzieży" to konkurs, którego celem jest inicjowanie oraz wsparcie badań i działań mających na celu ochronę zasobów wodnych. Prace konkursowe mają być związane z problematyką ochrony zasobów wodnych i mogą być przygotowane w różnych formach np.:

- w postaci modeli czy też makiet obrazujących nowatorskie rozwiązania w dziedzinie ochrony wód lub oczyszczania ścieków,
- w postaci raportu dotyczącego stanu określonych akwenów opracowanego na podstawie badań i analiz,
- w postaci opracowań nowych technologii uzdatniania wody czy oczyszczania ścieków,
- propozycji przedsięwzięć mających na celu ochronę wód lub zasobów wodnych.

Uczestnikami konkursu mogą być osoby indywidualne jak również grupy (do 3 osób), które do czerwca 2004r. nie przekroczyły 20 lat. W konkursie nie mogą brać udziału studenci szkół wyższych. Prace można nadsyłać do 15 kwietnia 2004r.

Przewidziane nagrody i wyróżnienia: I nagroda - 3.500 zł, II nagroda - 2.000 zł, III nagroda - 1.500 zł, oraz dwa wyróżnienia po 1.000 zł.

Polska Fundacja Ochrony Zasobów Wodnych
ul. Kasprowicza 2, 85-073 Bydgoszcz
tel.52/328-78-28, faks.52/322-62-94
e-mail:biuro@igwp.org.pl inż. Barbara Jakubczak

Zielone pióro

Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody "Salamandra" ogłasza drugą edycję konkursu na najciekawszy artykuł o tematyce przyrodniczej "Zielone pióro". Uczestnikiem konkursu może być każdy, kto prześle swoją oryginalną, nigdzie nie publikowaną pracę - popularnonaukowe artykuły o tematyce przyrodniczej. Mogą to być np. opisy różnych rodzajów roślin, grzybów lub zwierząt, ciekawych miejsc i zjawisk przyrodniczych, sprawozdania z wydarzeń, polemiki bądź wywiady. Podstawą oceny nadesłanych prac jest ich poziom merytoryczny, atrakcyjność tematu, forma i język pracy: na ocenę wpływa także obecność i jakość ilustracji (fotografie, rysunki, mapki).

Konkurs ma charakter cykliczny. Każdego roku będą odbywały się jego dwie edycje. Wyróżnione teksty będą publikowane na stronie internetowej, a najlepsze także w drukowanej wersji nowego Magazynu Przyrodniczego. Dla autorów tekstów zakwalifikowanych do publikacji przewidziane są nagrody - niespo-

---

dzianki, a za najlepszy artykuł w każdej edycji przewidziana jest nagroda główna. W bieżącej edycji jest nią cyfrowy aparat fotograficzny. Teksty konkursowe należy przysyłać pocztą elektroniczną, lub na dyskietce pocztą tradycyjną. Regulamin konkursu jest dostępny na stronie internetowej: <http://www.salamandra.org.pl/magazyn/konkurs/regulamin.html>.

Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody
"Salamandra"
ul. Szamarzewskiego 11/6, 60-514 Poznań
tel.fax (61) 843 21 60,
redakcja@salamandra.org.pl

Finanse

Integracja społeczna i zawodowa grup zagrożonych wykluczeniem

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości ogłasza konkurs dotacji w ramach projektu Phare 2002 Spójność Społeczno - Gospodarcza - "Integracja społeczna i zawodowa grup zagrożonych wykluczeniem".

Celem programu jest zwiększanie szans dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na integrację społeczną i zawodową poprzez:

- pomoc psychologiczną
- edukację społeczną i zawodową
- aktywizację zawodową

Terminy składania wniosków

Wnioski muszą być składane w siedzibie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (Aleje Jerozolimskie 125/127, 02-017 Warszawa) w następujących terminach:

do 15 marca 2004 do godz. 1600

do 17 maja 2004 do godz. 1600

do 12 lipca 2004 do godz. 1600

do 13 września 2004 do godz. 1600 (ostatni termin)

Wszelkie pytania dotyczące niniejszego zaproszenia do składania wniosków należy kierować pod następujący adres: b_cywińska@parp.gov.pl, fax: 0-22 699-70-46 (56) nie później niż 21 dni przed upływem terminu składania wniosków. PARP opublikuje odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania nie później niż 11 dni przed wyznaczonym terminem składania wniosków.

Dokumentacja dla osób prywatnych nie działających dla zysku znajduje się na stronie: www.parp.gov.pl/dotacjephare14.html.

Dotacje polsko-niemieckie

Fundacja współpracy Polsko - Niemieckiej przyznaje dotacje w wysokości do 50 tys. zł. Terminy przyjmowania wniosków o dotacje: 2 i 3 lutego 2004, 1 i 2 kwietnia 2004.

W wymienionych dniach wnioski można składać osobiście w siedzibie Fundacji lub nadawać drogą pocztową - w tym przypadku decyduje data stempla pocztowego.

Sekretariat Fundacji wysyła formularze wnioskowe pocztą na adres otrzymany drogą telefoniczną lub pocztową. Wnioskodawcy pragnący otrzymać formularz wnioskowy pocztą elektroniczną proszeni są o wysłanie zamówienia e-mailem na adres: fwpn@fwpn.org.pl.

Na wsparcie FWPN mogą liczyć autorzy projektów dotyczących wszelkiego rodzaju spotkań międzyludzkich. Rozumie się przez to przede wszystkim spotkania w ramach partnerstwa, wspólnych badań naukowych, zwłaszcza służących integracji Polski z Unią Europejską oraz w ramach wspólnej działalności artystycznej.

Więcej informacji o warunkach przydzielenia dotacji można uzyskać na stronie: www.fwpn.org.pl.

Dotacje Komisji Europejskiej

Komisja Europejska ogłosiła konkurs na projekty instytucji i organizacji działających w dziedzinie edukacji, szkoleń zawodowych, kultury oraz pracy z młodzieżą. Jest on organizowany w ramach zintegrowanego działania programów Socrates, Leonardo da Vinci, Youth.

Głównym celem konkursu jest integracja osób niepełnosprawnych, doskonalenie oraz reorientacja zawodowa. Ważnym elementem jest także wspieranie działań obywatelskich na rzecz zwiększenia atrakcyjności oferty edukacyjnej szkół. Zapobiegnie to przedwczesnemu kończeniu nauki przez uczniów.

W konkursie duży nacisk kładzie się na rozwój interdyscyplinarnej współpracy między instytucjami starającymi się o granty. Pozwoli to na skuteczniejsze przezwyciężenie problemów związanych z integracją niepełnosprawnych, edukacją szkolną oraz orientacją zawodową.

Termin składania wniosków mija 12 marca 2004 roku. Decyduje data stempla pocztowego. Szczegółowe informacje i formularze można uzyskać na stronie internetowej Dyrekcji Generalnej Edukacja i Kultura: http://europa.eu.int/comm/education/programmes/calls/joint/jointtact_en.html pomocy i informacji udziela również: Technical Assistance Office, Socrates, Leonardo and Youth, Rue de Treves 59-61, B-1040 Brussels Belgia.

Dodatkowe informacje udziela także Biuro Regionalne Województwa Śląskiego w Brukseli Regional Office of Silesia (Poland) in Brussels, Avenue des Arts 50, 1000 Bruxelles
tel: +32-2-514-77-67, fax: +32-2-733-92-55
e-mail: rosv.brussels@silesia-region.pl

W internecie

Na stronie internetowej Leśnictwa Miejskiego Łódź: www.las.lodz.pl zostały zamieszczone **scenariusze zajęć w terenie** opracowane przez nauczycieli przyrody łódzkich szkół podstawowych, zapraszamy <http://www.las.lodz.pl/edutyf/tematy.html>

Polityka Klimatyczna Polski do roku 2020

Ministerstwo Środowiska opublikowało dokument pod tytułem "POLITYKA KLIMATYCZNA POLSKI - Strategie redukcji emisji gazów cieplarnianych w Polsce do roku 2020"

Dokument w formacie PDF można pobrać ze strony http://www.mos.gov.pl/1strony_tematyczne/ochrona_powietrza/dokumenty_opracowania_raporty/polityka_klimatyczna.pdf

Na stronie www.eko-net.pl dostępny jest serwis internetowy dla specjalistów ochrony środowiska, bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony przeciwpożarowej, w którym znajdują się komentarze do regulacji prawnych, wytyczne dobrej praktyki, opisy rozwiązań organizacyjnych i technicznych, materiały do wykorzystania na szkoleniach, baza danych certyfikatów ISO 14001 i wiele innych pomocnych informacji. Serwis finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Leonardo da Vinci.

Źródło: Przegląd Komunalny

Na stronie www.faow.org.pl znajduje się nowy serwis internetowy Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich, którego jednym z głównych celów jest propagowanie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, z uwzględnieniem zarówno interesów gospodarczych mieszkańców, jak i wymogów ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego i przyrodniczego wsi. Na stronie znajdują się informacje o działaniach realizowanych przez Forum, zasady uczestnictwa, niezbędne dokumenty oraz informacje ważne dla członków FAOW.

Źródło: <http://www.eko.org.pl/home/>

"Ochrona przyrody na obszarach rolnych" Poszkoleniowa publikacja w wersji internetowej znajduje się na stronie http://www.fwie.eco.pl/na_wsi/

"Unia dla środowiska. Najlepsze krajowe przykłady" Wersja internetowa tej publikacji znajduje się na stronie: www.tnz.most.org.pl/nkp/

"Korzyści i szanse rozwoju wynikające z wykorzystania odnawialnych źródeł energii" Wersja internetowa tej publikacji znajduje się na stronie: www.fwie.eco.pl/oze/

"Krajowe i unijne przepisy w zakresie ochrony środowiska" Wersja internetowa tej publikacji znajduje się na stronie: <http://www.tnz.most.org.pl/przepisy/>

"Ekologiczna edukacja przedszkolna", "Program edukacji regionalnej Mała Ojczyzna", "Moje środowisko. Blżej Europy" znaleźć można na stronach internetowych Podlaskiego Serwera Ekologicznego www.eko.podlsie.prv.pl

"Program Edukacji Ekologicznej dla klas I-III szkoły podstawowej" zatwierdzony do użytku szkolnego przez MEN. Program ten to nie tylko sposób na zdrowe środowisko ale również sposób na atrakcyjne spędzenie czasu wolnego, to sposób na zintegrowanie życia rodzinnego, a także poczucia własnej wartości i własnych możliwości. Uczy tolerancji i łagodzi agresję. Został sprawdzony i zweryfikowany w kolejnych latach jego realizacji.

<http://bbogucka.republika.pl/>

Publikacje

Anna Kuglin, Dorota Kozłowska-Staszewska "Las"

To kolejna książeczka z serii "Wyprawy z Borsukiem" przeznaczona dla dzieci w wieku szkolnym i przedszkolnym w której czytelnicy wraz ze stworkiem RoRo i Borsukiem poznają kolejne tajemnice przyrody, tym razem związane z lasem. Książeczka drukowana na papierze ekologicznym, kolorowa w sposób bardzo przystępny przybliży dzieciom zagadnienia z związane z funkcją lasu, jego historią, zagrożeniami, budową i korzyściami jaki daje nam las. Zawiera zabawy, ciekawostki, grę planszową, krzyżówki i rebusy oraz wiele ciekawych sposobów na przeprowadzenie szeregu zajęć z dziećmi związanych tematycznie z lasem. Jest ciekawą pomocą dla edukatorów jak również atrakcyjną książeczką dla samych dzieci.

Wydawca: Wydawnictwo WEDA
Stepnica 72-112, ul. Barninima II 11
tel. (91) 41 88 716 lub 41 88 122

"Żeby drzewa były po prostu zielone ..."

Tomik poezji i płyta CD. W tomiku zamieszczono wybór wierszy wyróżnionych w konkursie "II Ogólnopolskiego Festiwalu Ekologicznego Piosenki i Wiersza dla Dzieci i Młodzieży Szkolnej - Racibórz 2003". Płyta zawiera nagranie piosenek z koncertu galowego festiwalu. Publikację i płytę CD można nieodpłatnie otrzymać od wydawcy.

Starostwo Powiatowe w Raciborzu, Referat Promocji, Rozwoju i Współpracy Zagranicznej
ul. Klasztorna 6, 47-400 Racibórz
tel. (032) 415-44-08

Muzea, wystawy

Świat w Obiektywie National Geographic

W Muzeum Historii Miasta Łodzi (ul. Ogrodowa 15) od 10 stycznia do 4 lutego 2003 roku można oglądać najnowszą wielką wystawę fotografii pt. „Świat w obiektywie National Geographic”. Wśród prezentowanych zdjęć – najlepszych w historii National Geographic – niewątpliwą atrakcją jest fotografia Steve'a McCurry'ego, ukazująca odnalezioną po 17 latach słynną Afgankę. Wystawa będzie prezentowana przez najbliższy rok w 10 miastach Polski. 100 niezwykłych zdjęć przedstawia fascynujący obraz naszej planety, od początku XX wieku po teraźniejszość, widziany oczami najznakomitszych fotografów National Geographic, a także wyjątkowy portret współczesnej Polski w obiektywie fotografów stale współpracujących z polską edycją magazynu. Fotograficzna podróż obejmuje Europę, w tym szczególnie Polskę, Azję, Afrykę i Bliski Wschód, obie Ameryki oraz wyspy rozsiane po oceanach. Niepowtarzalne chwile utrwalone na kliszach fotograficznych składają się na, nie mający sobie równego, portret świata ostatnich stu lat – najstarsza fotografia pochodzi z 1907 roku – widziany przez pryzmat codziennego życia.

Cena: bilet dla grup powyżej 15 osób 3.00 zł, bilet ulgowy 4.00 zł, bilet normalny 7.00 zł

W telewizji

TVP 1, czwartek, 29.01.2004 godz. 11.25

Białe piekło. Lawiny.

Serial dokumentalny, Austria 2001

Pierwsza część dokumentalnego serialu o niszczącym działaniu lawin opowiadała o przebiegu akcji ratowniczych w takich wypadkach, kiedy liczy się przede wszystkim czas, gdyż aż 50% zasypanych żywcem przez lawinę umiera w ciągu 20 minut. Część druga przypomina najtragiczniejsze przypadki osunięcia śniegu, do jakich doszło w ostatnim czterdziestoleciu. Autor ukazuje sposoby zabezpieczeń stosowane w miejscach najbardziej zagrożonych lawinami, jak również systemy ostrzeżeń stosowane w różnych rejonach świata. Tym, którzy jeżdżą w góry przydadzą się informacje dotyczące właściwego zachowania w górach w okresie, gdy niebezpieczeństwo lawin jest największe.

2 TVP, sobota, 31 stycznia 2004, godz. 10.20

Gekony - zagadka przyczepności

Z pozoru gekony nie różnią się od innych jaszczurek. Na świecie żyje ich obecnie aż 850 gatunków. Jedne występują w lasach tropikalnych, inne na pustyniach lub sawannach. W miastach strefy międzyzwrotnikowej jest ich często więcej niż ludzi, ale ponieważ tę-

pią muchy, komary i inne robactwo, nikt ich nie prze-gania z pomieszczeń. Podobnie jak ich kuzyni gekony potrafią się wspinać po pionowych ścianach. Jednak tam, gdzie inne jaszczurki posługują się tylko pazurkami, gekony wykorzystują jeszcze przyłgi na stopach. Dzięki nim siła przylegania ich stóp jest tak wielka, że teoretycznie gekony mogłyby spacerować po suficie z 40-kg plecakami. Bez trudu utrzymują się na powierzchniach ze szkła, blachy, plastiku, betonu czy drewna. Kapitulują tylko przed powłokami teflonowymi. To pierwsze gady, które przeszły na nocny tryb życia. Ich oczy wyposażone w duże, pionowe źrenice zadowolają się nawet nikłym blaskiem gwiazd, a w lokalizowaniu zdobyczy pomaga im jeszcze doskonały słuch. Nie mogąc liczyć na słoneczne ciepło, gekony bardzo oszczędnie gospodarują energią, zużywając jej czterokrotnie mniej niż ich jaszczurzy pobratymcy. Naukowcy od dawna zastanawiali się, co sprawia, że jaszczurkom tym udaje się drwić z prawa ciężenia. Badania nad gekonami już zainspirowały twórców robotów i naukowców z NASA. Człowiek wydarł naturze jej kolejną tajemnicę, aby po swojemu ją spożytkować.

TVP 1, niedziela, 1.02.2004 godz. 15.45

Śmiertelna pułapka

Film dokumentalny, Wielka Brytania 2002

Co roku wiele morskich drapieżników takich jak orki, rekiny długopłetwe i uchatki gromadzi się u wybrzeży północno-wschodnich Ameryki Północnej. Długopłetwce odbywają dalekie wędrówki, trwające nieraz 3 miesiące, aby po długich miesiącach zimy dotrzeć tu w okresie lata. Lato to czas obfitości. W przybrzeżnych wodach Pacyfiku pływają miliony ryb, które są łatwym do zdobycia posiłkiem dla doskonałych drapieżników. Ogromne ławice ryb są celem polowań rekinów, długopłetwców, uchatki i orek. Ale mordercze orki polują nie tylko na ryby. Ich ofiarami padają również uchatki, które licznie występują na tym wybrzeżu. Uchatki muszą być bardzo czujne, by chronić siebie i swoje potomstwo przed sprytnymi orkami stosującymi niezwykle technikę polowania. Zresztą każdy z drapieżników polujących w przybrzeżnych wodach ma własną, specjalną technikę polowania. Na lądzie żyją inne drapieżniki: bieliki biało brzuche - niezwykle silne orły, doskonale chwytające ryby tuż spod powierzchni wody, oraz niedźwiedzie grizzly, które co roku mają tu wielką wyzerkę, gdy miliony ryb przyplływają do tych wód, by złożyć ikrę. Jest to prawdziwa uczta łososiowa, a grizzly po mistrzostwie opanały sztukę chwytania łososi.

TVP Polonia, poniedziałek, 2.02.2004 godz. 14.25

Pomysł na życie łąki nad Biebrzą

Cykl dokumentalny, 25 min, Polska 2003

Największym problemem Biebrzańskiego Parku Narodowego (którego specyfiką jest ochrona unikatowych, głównie ze względu na swój wielki obszar, te-

---

renów bagien i łąk) jest sprawa wykaszania tysięcy hektarów zarastających wciąż gruntów. W dobie kryzysu rolnictwa w Polsce nie ma kto kosić nad Biebrzą. A warunkiem zachowania rzadkich roślin i zwierząt występujących w parku jest utrzymanie pierwotnego stanu, charakteru tych okolic. Dzięki wykaszaniu trawa jest miękka i mogą tu gniazdować bardzo rzadkie ptaki, np. bataliony czy rycyki. Co roku organizuje się tu konkurs „O tatową kosę”, popularyzujący czynność koszenia. Dzięki funduszom międzynarodowym znajdują się środki na wykaszanie i transport biomasy. Specjalny program przewiduje jej zagospodarowanie. Powstanie tu kotłownia na biomasę, która zapewni energię ciepłą wielu instytucjom.

TVP 1, czwartek, 5.02.2004 godz. 11.25

Białe piekło. Zamarzanie

Serial dokumentalny, Australia 2001

Śnieg i lód tworzą bajkową scenerię, są sprzymierzeńcami miłośników zimowych sportów. Smutne statystyki jednak odnotowują, że mogą również stać się przyczyną wielu tragedii. Zimno jest jednym z największych naturalnych wrogów człowieka. Jak podają autorzy dokumentu, z powodu wyziębienia organizmu, czyli hipotermii, w Stanach Zjednoczonych umiera rocznie około tysiąca osób. Każdego roku miliony ludzi na całym świecie muszą stawić czoło minusowym temperaturom. Zdolność ludzkiego organizmu do przetrwania i przeżycia podczas mrozów zależy od zachowania ciepła wokół kluczowych organów - mózgu i serca. Podstawowym zabezpieczeniem przed przenikliwym chłodem jest ciepłe, warstwowe ubranie. Ale i ono może stać się przyczyną tragedii, gdy człowiek wpadnie do wody. Warto pamiętać, że warstwa lodu na jeziorach, rzekach i innych zbiornikach wodnych bywa zdradliwa. Im woda głębsza, tym lód cieńszy. Dwa ostatnie odcinki australijskiego dokumentu ukazują ludzi, którzy przeżyli hipotermię, wykazując niezwykłą wytrzymałość na zimno. Emisja ostatniego odcinka „Białe piekło” - w czwartek, 12 lutego o tej samej porze.

TVP 2, czwartek, 5.02.2004 godz. 15.00

Planeta żywołów. Burza.

Film dokumentalny, Wielka Brytania 2001

Już od ośmiu miesięcy susza dręczy mieszkańców wielkich połaci Sahelu. Cierpią rośliny, zwierzęta i ludzie. Wędrowni pasterze z ludu Tuaregów daremnie wypatrują zbawczych chmur deszczowych. Wiatr nadal niesie gorące powietrze znad Sahary. Wypija resztki wody z błotnistych stawów i bajerek, zasypuje piaskiem oazy. Wreszcie gwałtowny spadek ciśnienia zwiastuje nadejście monsunów. Obfite deszcze nasycają spękana słońcem ziemię, napełniają zbiorniki i studnie. Ulewy ogromnieją, przeradzają się w gwałtowne burze z piorunami. Nawałnica nie przetrwa długo nad lądem. Potrzebuje „paliwa” - ciepła i wilgoci. Dlatego przesuwa się nad Atlantyk. Ma tam

wspaniałe warunki do rozwoju. Syci się tchnieniem oceanu, ogromnieje, przekształca w tropikalny cyklon. W jego oku powietrze wiruje z prędkością przekraczającą sto dwadzieścia kilometrów na godzinę. Huragan wędruje nad Atlantykiem ku Ameryce. Bez przerwy rośnie w siłę. Szybkość wiatru sięga w porwach trzystu dwudziestu kilometrów na godzinę! Już wkrótce szalejące monstrum zwali się na Karaiby. To upatrzony cel cyklonów rodzących się nad Afryką. Fregaty odlatują w głąb lądu, milkną leśne ptaki, wszystkie stworzenia umykają do nor i kryjówek. Ludzie zostali już wcześniej ostrzeżeni przez radio o huraganie. Mieszkańcy wybrzeży oddalili się od plaż. Wiedzą, że fala wezbrania sztormowego podnosi średni poziom morza nawet o cztery metry. Drzewa nie mogą nigdzie odejść. Nie są jednak całkiem bezbronne wobec huraganu. Poświęcają liście i część gałęzi, aby wichura nie obaliła mocno zakotwiczonego pnia. Lecz żywioł jest podstępny. Po pierwszym szturmie daje przyrodzie czas złudnego spokoju. W oku cyklonu panuje cisza. Potem siła wiatru znowu wzrasta. Nadchodzą ulewne deszcze. Kiedy dobrze nasycą ziemię, huragan atakuje ponownie - przeciwnym ramieniem rotującego wiru. Rozmiękły grunt nie może utrzymać korzeni. Wielkie drzewa padają. Wreszcie burza ustaje. Lecz to nie koniec kłopotów. Kolibry nęka głód, bowiem wichura zerwała i poniosła ze sobą kwiaty - źródło nektaru. Stworzenia używające kamuflażu stały się łatwym łupem dla drapieżników. Trudno udawać liść, gdy wokół nie ma ochronnego listowia. Schną rośliny dna lasu, pozbawione osłony baldachimu drzewnych koron. Ucierpiały rafy koralowe, zdruzgotane sztormowymi falami i zamulone osadami podniesionymi z morskiego dna. Ryby terytorialne straciły swe sanktuaria. Zaś ludzie opłakują utratę bliskich i szacują szkody. Natura i ludzie przystępują do odbudowy zrujnowanych siedlisk. Muszą się spieszyć, nim zza Atlantyku nadciągnie kolejne monstrum.

TVP 2, piątek, 6.02.2004 godz. 19.05

Siła zmysłów, Smak i węch

Serial dokumentalny, Wielka Brytania 2003

Trzyodcinkowa opowieść o tym, jak funkcjonują i jak ważną rolę w naszym życiu spełniają zmysły: pozwalają nam poznawać świat zewnętrzny, odbierać informacje i bodźce, dostarczają przyjemności, ale też ostrzegają przed niebezpieczeństwem. Rolę strażników pełnią m.in. dwa zmysły blisko ze sobą współpracujące: smak i węch. Człowiek jako istota praktycznie wszystkożerna jest często narażony jeśli nie na śmierć, to przynajmniej na rozchorowanie się po spożyciu czegoś, czego nasz organizm nie toleruje. Pod tym względem większość zwierząt jest znacznie bardziej wybredna, choć nie wszystkie aż tak, jak koala, które odżywiają się wyłącznie liśćmi eukaliptusa, a w dodatku tylko około trzydziestu spośród ponad pięciuset odmian tej rośliny. Wyginięcie drzew eukaliptusowych będzie oznaczało zagładę sympa-

tycznych torbaczy, gdyż misie nie wykazują chęci zmiany menu. Wrodzona ciekawość człowieka sprawia, że jest on zawsze skłonny próbować nowych, nieznanych mu potraw. W zależności od regionu świata jadamy praktycznie wszystko, co chodzi, pływa, fruwa czy pełza, od koników polnych czy legwanów w sosie, poprzez pieczone mrówki i karaluchy, po smażone gąsienice. Tej otwartości na nieznanne smaki nabieramy z wiekiem. Dzieci na ogół odrzucają potrawy gorzkie i kwaśne. To instynktowna reakcja, mająca nas chronić przed tym, co groźne. Lubią natomiast wszystko, co słodkie, bo cukier daje im energię. W miarę dorastania odkrywamy, że choć niektóre potrawy są gorzkie czy kwaśne, wcale nie są trujące. Ale jeśli jakaś potrawa czy produkt zaszkodzi nam, na długi czas, niekiedy nawet na całe życie, odczuwamy do nich wstręt. Taka reakcja to efekt działania mechanizmu obronnego. Ogromną rolę w rozpoznawaniu smaków pełni również nos. Zatkawszy go, możemy nie rozróżnić nawet doskonale znanych nam produktów czy przypraw. Nasz zmysł powonienia kryje zresztą więcej tajemnic. Okazuje się, że najmocniej reagujemy nie na zapachy przyjemne, ale na te odrażające. Naukowcy od kilku lat pracują nad stworzeniem najohydniejszego na świecie zapachu - tak okropnego, aby można go było używać do rozpraszania tłumów, nie powodując jednocześnie obrażeń. Emisja filmu także 7 lutego o godz. 8.55

TVP 2, sobota, 7.02.2004 godz. 10.20

Ostatnie szympany na wolności

Film dokumentalny, USA 2003

Kiedy w 1960 r. Jane Goodall zaczynała pracę w rezerwacie Gombe nad jeziorem Tanganika we wschodniej Afryce, miała 26 lat, młodzieńczy zapał i głowę pełną pomysłów. Słynna angielska badaczka szympanów, mimo wielu przeciwności i trudności, jakie nastęrczało pionierskie przedsięwzięcie, nie poddała się nigdy. Przez długie lata realizowała swoje dziecięce marzenia o pracy wśród dzikiej afrykańskiej przyrody. Badanie życia społecznego szympanów w afrykańskim Parku Narodowym Gombe zaowocowały doktoratem w dziedzinie etologii na uniwersytecie Cambridge, który uczona uzyskała w 1965 r. Wkrótce wróciła do Tanzanii, by studiom nad zachowaniem szympanów poświęcić całe swoje życie. Jane Goodall jest światowym autorytetem w tej dziedzinie, autorką książek o życiu tych zwierząt. Obserwując szympany Jane Goodall nadawała im imiona, zamiast numerów, utożsamiała się ze swymi podopiecznymi, które mogą myśleć, są zdolne do emocjonalnych przeżyć. Żyją 40 - 50 lat. Ich pokarm jest równie urozmaicony jak nasz. Reagują podobnie jak my, chorują na te same choroby. Ich struktura genetyczna jest niemal identyczna ze strukturą genetyczną człowieka. Można je nauczyć prawie wszystkiego, co robią ludzie - z wyjątkiem mówienia. Badania zachowań małp człekokształtnych, najbliższych krewnych człowieka, przyczyniły się w znacznym stopniu do pozna-

nia psychiki, życia społecznego i wzajemnych relacji naszych przodków. Mimo upływu lat, blisko 70-letnia dziś Jane Goodall wciąż jest niestrudzoną orędowniczką ochrony szympanów, poświęca swoje życie i energię walce w obronie tych zwierząt. Nadal przemierza afrykańską dżunglę, obserwując i opisując ostatnie stada szympanów na wolności. Wycinanie lasów, budowa dróg, rozwój rolnictwa, kłusownictwo oraz doświadczenia medyczne na szympanach - wszystko to przyczynia się do nieustannego spadku ich liczebności, a co za tym idzie zagraża ich istnieniu jako gatunku. W filmie zrealizowanym przez amerykańskich dokumentalistów, w którym Jane Goodall jest narratorką, został pokazany los szympanów w dorzeczu Kongo. Przedstawiono również projekt ich ochrony. Uczona opowiada o swojej pracy i wynikach badań nad zwierzętami, które genetycznie są bardzo bliskie człowiekowi. Na podstawie swoich długoletnich obserwacji mówi o zachowaniu szympanów, ich trosce o potomstwo, walce o przetrwanie. Wraz z innymi badaczami małp człekokształtnych, którzy podobnie jak ona, bezgranicznie oddali się swojej życiowej pasji, Jane Goodall otacza opieką osierocone młode. Czy podjęty trud ocalenia nielicznych żyjących na wolności szympanów pójdzie na marne - pokaże przyszłość.

TVP 2, niedziela, 8.02.2004 godz. 10.20

Dziobak - dziwadło świata zwierząt

Film dokumentalny, 51 min, Australia 2003

Australia jest niezwykle kontynentem, zachwyca i intryguje oryginalnością i bogactwem świata przyrody. Australijscy dokumentaliści przedstawiają najbardziej tajemnicze stworzenie, jakim jest żyjący tu i żerujący w wodzie jajorodny ssak - dziobak. Ma błoniste stopy żaby, dziób kaczkowy, jad węży i do tego składa jąja niczym ptak. Mimo wieloletnich badań naukowcy nie rozwikłali jeszcze wszystkich zagadek tego gatunku. Film, mający przybliżyć te tajemnicze zwierzęta, opowiada o ich życiu, zachowaniu, biologii. Dziobak większość czasu spędza pod ziemią lub pod wodą, jest więc stworzeniem trudnym do obserwacji.

Animal Planet, poniedziałek, 9 lutego 2004, godz. 22.00

Dziki tydzień z kotami

W lutym Animal Planet przygotowała tygodniowy cykl programów o wielkich kotach. Znajdą się w nim dwie premiery - „Zagrożenie w tygrysim raj” oraz „Koty pod gwiazdami nieba Serengeti”. Pierwszy opowiada o roli osobników płci męskiej w rodzinie tygrysów. Kamerzystom udało się sfilmować dominującego samca Bomboorama podczas godów z samicą Maachli. Drugi film odkrywa tajemnice afrykańskiej sawanny po zapadnięciu zmroku. Ten dokument filmowany z perspektywy stworzeń żerujących nocą przedstawia polowania karakali na gazyli tomi, dzikie koty tropiące zające oraz niezwykle złożone zachowanie hien.

TVP 1, wtorek, 10.02.2004 godz. 11.30

Zwierzęta świata. Forteca tygrysów.

Film dokumentalny, Wielka Brytania 2000

Przez wieki rozległe lasy otaczające fort Ranthambhore w północno-zachodnich Indiach pełniły rolę terenów łowieckich dla władców krainy. Maharadźowie wyruszali na grzbietach słoni na łowy na grubego zwierza. Dopiero w latach sześćdziesiątych dwudziestego stulecia myśliwski rewir przekształcony został w Park Narodowy Ranthambhore. Dekadę później pierwszy zarządca rezerwatu, Fateh Singh Rathore, przesiedlił mieszkańców większości wiosek z obszaru parku poza jego granice. Ów krok, choć drastyczny i źle oceniany przez okoliczną ludność, wyszedł na zdrowie najpotężniejszym mieszkańcom zielonej kniei - tygrysom. Populacja drapieżnych kotów sięgała wtedy prawie pięćdziesięciu osobników. Niestety, tak wysoka liczebność wspaniałych zwierząt należy do przeszłości. Na początku lat dziewięćdziesiątych tygrysy zaczęły znikać. Kłusownicy coraz śmielej przekraczali granice rezerwatu w pogoni za cennymi trofeami. W rezultacie tygrysi populacja zmalała do zaledwie piętnastu zwierząt. Znany dziennikarz, pisarz i filmowiec Valmik Thapfar już od ćwierćwiecza filmuje, fotografuje i opisuje w książkach wspaniałe koty z Ranthambhore. Wraz z dokumentalistami BBC Valmik podąża tropami tygryscy zwanego Władczyni Jezior. W ciągu ostatnich pięciu lat samica wydała na świat i wykarmiła dwa mioty kociąt, co stanowi jedną piątą całej populacji tutejszych tygrysów. Ale natura nie nagradza swych dzieci za zasługi dla gatunku. Walka o terytorium jest nieodłączną częścią bytu każdego drapieżcy. Ważniejszą nawet od więzi rodzinnych. Władczyni już wkrótce może zostać zdetronizowana przez własną córkę Machli. Czy młoda samica będzie równie dobrą łowczynią i matką jak Pani Jezior? Od tego w znacznej mierze zależy przyszłość tygrysów z Ranthambhore. Ale decydującą rolę odegrają ludzie. Na obrzeżach rezerwatu żyje dziewięćdziesiąt tysięcy wieśniaków hodujących dwakroć większą liczbę bydła domowego. Soczysta zieleń parku kusi i ludzi, i ich stada. Podobnie dzieje się w całych Indiach. Około dwóch i pół tysiąca indyjskich tygrysów przegrywa ostatnie starcie z ponad miliardem Hindusów. Emisja drugiego odcinka - we wtorek, 17 lutego o tej samej porze.

TVP 2, piątek, 13.02.2004 godz. 19.00

Siła zmysłów. Słuch i równowaga

Serial dokumentalny, Wielka Brytania 2003

W tym odcinku cyklu o funkcjonowaniu i roli naszych zmysłów jest mowa o procesach, jakie zachodzą w naszych uszach i o tym, jak w procesie ewolucji rozwijał się system małych rurek kostnych, jam i torebek, którym zawdzięczamy słuch i zdolność utrzymywania równowagi. Widzowie dowiedzą się też, co

dzieje się ze zmysłem równowagi w sytuacjach ekstremalnych, np. w stanie nieważkości, a także dlaczego głośny koncert rockowy potrafi wprawić publiczność w stan prawdziwej euforii. Współcześni ludzie żyją w nieustannym hałasie, jednak większość dźwięków prawie nie dociera do naszej świadomości. Są jednak i takie, które nas niemal przeszywają i mają ogromny wpływ na nasz stan psychiczny. Każdy dźwięk jest wywoływany przez niewielkie drgania cząsteczek powietrza wokół nas, a uszy dysponują niezwykle systemem wyławiania tych fal rozchodzących się w powietrzu. Nasi praprzodkowie w dzień używali oczu, nocą polegali na słuchu. Pewnie dlatego zmysł ten nawet we śnie wychwytuje odgłosy stanowiące oznakę niebezpieczeństwa. Dochodzące z zewnątrz dźwięki mogą też wpływać na treść naszych marzeń sennych. Rytmicznie powtarzane dźwięki to najprostsza forma muzyki. Poprzez muzykę człowiek wyraża całą gamę własnych emocji i wpływa na uczucia innych. Ulubiony utwór może uruchomić w naszym mózgu ośrodki przyjemności, tak samo jak jedzenie czy seks. Aby doznać maksymalnego działania dźwięków, muszą one jednak - bez względu na rodzaj - spełniać jeden warunek: być odpowiednio głośne, sięgać 90 decybeli, gdyż dopiero wtedy wprawiają nas w stan euforii. Taka reakcja związana jest z funkcjonowaniem zmysłu równowagi. Niestety, po pewnym czasie tak głośne dźwięki powodują trwałe uszkodzenie narządu słuchu. Słuch rozwijał się u naszych praprzodków razem ze zmysłem równowagi i zapewne dlatego narządy równowagi umiejscowione są głęboko w uchu wewnętrznym. A poruszanie się na dwóch nogach to nie lada wyzwanie. Wymaga świadomości ruchu każdego centymetra naszego ciała, abyśmy nie upadli. W utrzymaniu równowagi niezwykle pomocny okazuje się też wzrok. Gdy zamkniemy oczy, np. stojąc na jednej nodze, bardzo szybko zaczynamy się chwiać. Nasz zmysł równowagi jest bowiem niezwykle połączeniem narządu słuchu, głębokiego czucia mięśni kończyn oraz wzroku. Ale nawet w warunkach ekstremalnych, np. w kosmosie, ludzkie ciało szybko przystosowuje się do nowej sytuacji. To ostateczne zwycięstwo zmysłów: przetrwać w środowisku, do funkcjonowania w którym zmysł równowagi nigdy nie został przygotowany. Powtórzenie tego odcinka - w sobotę, 14 lutego, o godz. 8.50

Nasze konkursy

Minął termin nadsyłania prac w konkursie dla nauczycieli **"Synantropizacja"**, najciekawszy scenariusz nadesłała Małgorzata Janaszekiewicz, nauczycielka przyrody, która otrzymuje "Zielony pakiet" (książka ze scenariuszami, kasetą video, płyta CD, plansze), "Ekologię mieszczaucha po raz drugi" oraz cztery książki z serii "Ekologik. Interaktywne metody nauczania przyrody", nagrody prześlemy pocztą. Scenariusz ukarze się w kolejnym numerze "Edukacyjnego Kameleona". Gratulujemy!

Zakończył się również **"Konkurs z Biedronką w roli głównej"**, zwyciężczynią została Paulina Kaźmierczak z klasy VI g ze Szkoły Podstawowej nr 5 w Ozorkowie. Wiersz "Biedronka" autorstwa Pauliny drukujemy niżej. Nagrodę - zestaw książek prześlemy pocztą. Gratulujemy.

Minął termin nadsyłania prac plastycznych oraz dokumentacji konkursu dystrybucyjnego **"Zielona butelka"**. Uroczyste rozstrzygnięcie oraz rozdanie nagród odbędzie się 30 stycznia 2004 r. w Sali Konferencyjnej, ul. Więckowskiego 33. Więcej informacji o konkursie i zwycięzcach w kolejnym numerze "Edukacyjnego Kameleona"

Konkurs na scenariusz o odpadach

Uwaga! W dalszym ciągu czekamy na scenariusze, konspekty i opisy zajęć dotyczące szeroko pojętej tematyki odpadowej. Najlepsze prace zostaną nagrodzone zestawem książek o tematyce ekologicznej. Na scenariusze czekamy **do 29 lutego 2004 r.**

Prace w formie elektronicznej (dyskietka, CD) należy przesłać na adres Ośrodka Działań Ekologicznych "Źródła", ul. Więckowskiego 33 pok. 310, 90-734 Łódź lub e-mailem: edukacja@feer.edu.pl

Biedronka

Siedzi na listku biedronka,
Wygrzewa się w blasku słońce.
Na skrzydłach ma kropek siedem.
Co one znaczą? Nikt nie wie!

Przyszedł Andrzejek mądrala
I tak się zaraz Przechwała:
Ile ma kropek na grzbiecie,
tyle tal żyje na świecie..."

Biedronak to usłyszała,
Szeroko się roześmiała
Wpadając w nastrój wesoły
rzekła: "Siedem lat, idę do szkoły!"

Paulina Kaźmierczak, kl. VI g
Szkoła Podstawowa nr 5 w Ozorkowie

Dzień Ziemi 2004

Fundacja Edukacji Ekologicznej i Rozwoju rozpoczęła przygotowania do organizacji obchodów Międzynarodowego Dnia Ziemi 2004 na terenie woj. Łódzkiego. Na początku stycznia odbyły się dwa warsztaty dla nauczycieli zainteresowanych organizacją obchodów na terenie szkoły. Obecnie trwają prace nad przygotowaniem centralnych obchodów. Planujemy następujące działania

- pokazy filmów fabularnych o tematyce ekologicznej dla różnych grup wiekowych, nauczyciele do filmów otrzymają scenariusze zajęć, które będą mogli przeprowadzić w szkole na podstawie filmu.

- Warsztaty na specjalne okazje (a konkretnie na Dzień Ziemi :-)

- Warsztaty "Bliżej Europy" dla nauczycieli
- Wydarzenie plastyczne "Mandala" z naturalnych surowców.
- Wydarzenie plastyczne "Wyżyć się – plakat z rolki".
- Pokazy slajdów – perełki przyrodnicze: Łodzi, województwa, Polski, Europy
- Europa cała w kwiatach czyli happening kwiatowy.
- Wystawa fotograficzna zdjęć dzikiej przyrody
- Wystawa plakatów promujących ekorozwiązania z teneu UE, warte zainteresowania w Polsce
- Koncerty, happening teatralno-taneczny oraz pokazy rzemiosła artystycznego: pokaz robienia papieru czerpanego, wyplatania wikliny, układania bukietów, wykonanie i odbijanie szablonów na koszulkach i torbach.

Zapraszamy do współpracy, przesyłania swoich pomysłów. Spotkania dot. przygotowań odbywają się we wtorki o godz. 16.30 w siedzibie FEER, ul. Więckowskiego 33

Spis treści

Aktualności i ciekawostki	1
Konferencje, programy, akcje	5
Szkolenia, warsztaty	7
Konkursy	8
finanse	10
W inetrnecie	11
Publikacje	11
Muzea, wystawy	12
W telewizji	12
Nasze konkursy	16
Dzień Ziemi 2004	16

Dodatki do "Edukacyjnego Kameleona"

Razem z numerem szkoły otrzymują płytę CD wydaną przez WWF oraz ODE „Źródła” w ramach kampanii „Egzotyczni więźniowie” zawierającą m.in. filmy dokumentalne o handlu zwierzętami objętymi Konwencją Waszyngtońską oraz scenariusze zajęć o tej tematyce, ponadto przesyłamy ulotki tej kampanii oraz archiwalny (2/2003) numer „Żyjącej Planety” czasopisma wydawanego przez WWF Polska.

Edukacyjny Kameleon

Informator o Edukacji Ekologicznej

Wydawca: Fundacja Edukacji Ekologicznej i Rozwoju oraz Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”

Adres redakcji: ODE Źródła, Więckowskiego 33 pok. 310, 90-408 Łódź, tel./fax (42) 632 03 11, fax. 630 17 49; gosia@feer.edu.pl